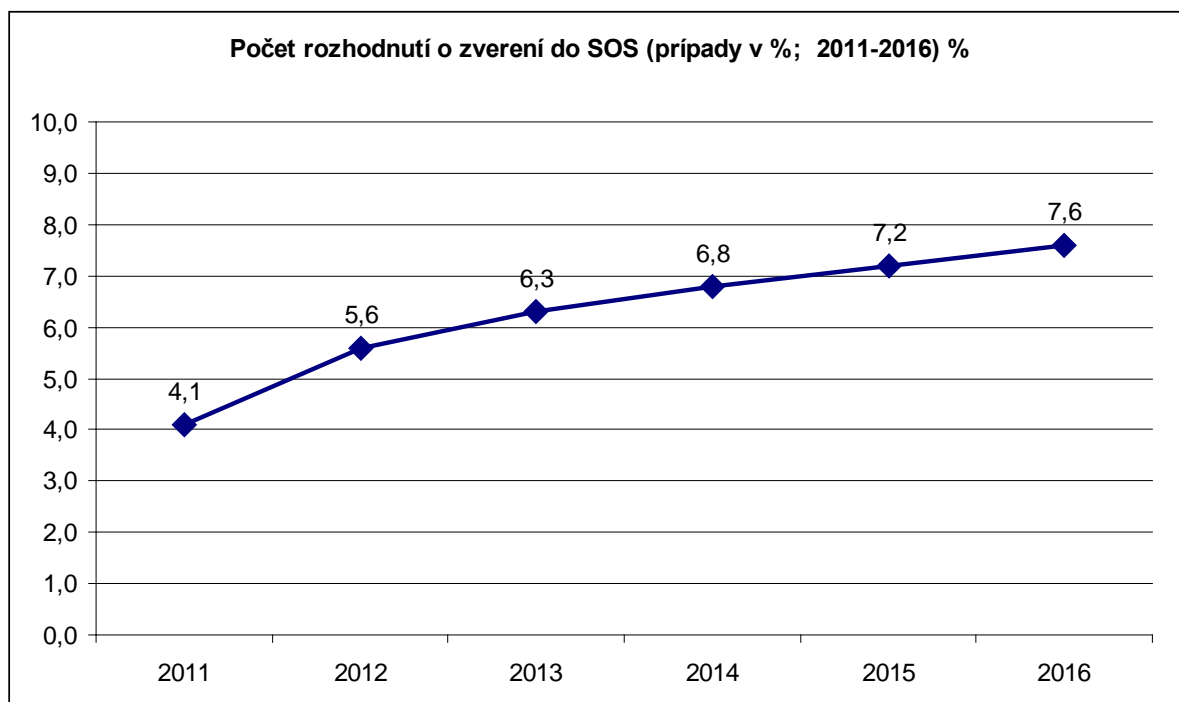

Dostupné štatistiky ukázali, že štruktúra rozhodnutí o zverení do starostlivosti sa postupom rokov menila, zvyšoval sa predovšetkým podiel SOS na všetkých rozhodnutiach o starostlivosti (graf 2). Zatiaľ čo bezprostredne po zavedení inštitútu SOS do praxe dosiahol podiel takýchto prípadov 4,1 % na celku rozhodnutí o starostlivosti, v roku 2016 sa ich podiel takmer zdvojnásobil – na 7,6 %.

Rovnaký rastúci trend zaznamenal aj podiel rozhodnutí o zverení otcovi, ktorý v štruktúre všetkých rozhodnutí posilnil z 8,5 % na 9,7 %. Pokles sa zaznamenal len v prípade rozhodnutí o zverení matke – o 5 percentuálnych bodov: z podielu 87,4 % všetkých prípadov v roku 2011 na 82,8 % v roku 2016.

Graf 2

Podiel rozhodnutí o zverení do SOS na všetkých rozhodnutiach v % (2011-2016)

Zdroj: ÚPSVaR.

Ako podrobne prezentuje tabuľka 3, rovnaký klesajúci trend sa prejavil aj pri sledovaní absolútnych počtov detí, o ktorých starostlivosti sa v jednotlivých rokoch rozhodovalo. Celkovo sa počet týchto maloletých detí znížil z 18,7 tis. v roku 2011 na 13,1 tis. v r. 2016.

Tabuľka 3

Počet detí zverených do starostlivosti (abs. počty; 2011-2016)

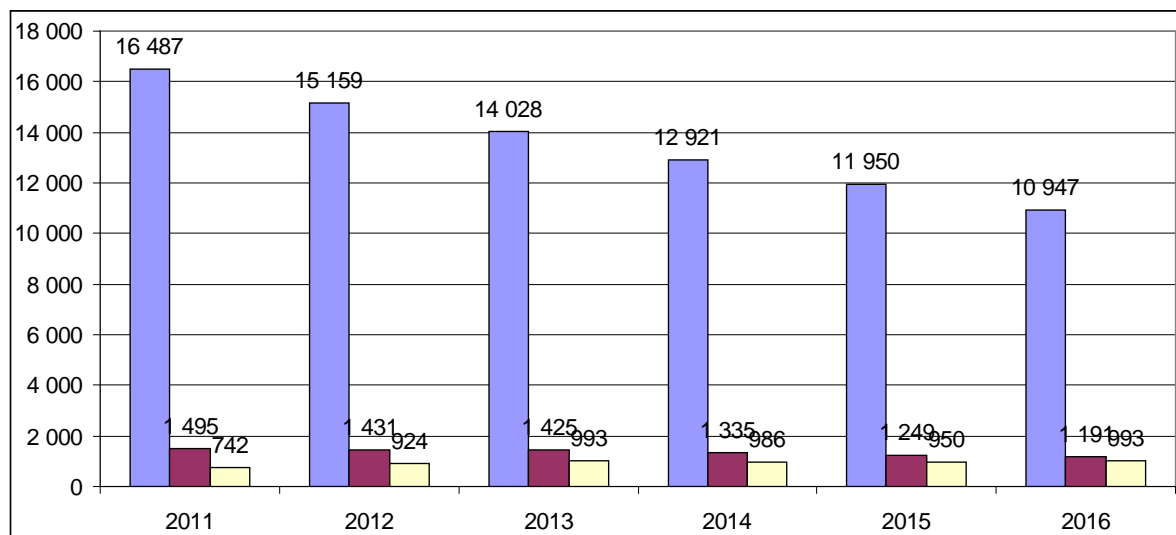
	Spolu	Starostlivosť matky	Starostlivosť otca	Prípady SOS
2011	18 724	16 487	1 495	742
2012	17 514	15 159	1 431	924
2013	16 446	14 028	1 425	993
2014	15 242	12 921	1 335	986
2015	14 149	11 950	1 249	950
2016	13 131	10 947	1 191	993

Zdroj: ÚPSVaR.

Napriek celkovému poklesu, v rámci jediného typu starostlivosti počty detí narastali, a to pri zverení do SOS. Kým v roku 2011 sa do striedavej starostlivosti obidvoch rodičov dostalo 742 maloletých detí, v nasledujúcich rokoch ich počet prekročil hranicu 900; v roku 2016 to bolo konkrétne 993 detí zverených do SOS. Ide teda za sledované obdobie už o tisícky detí, ktoré striedavú starostlivosť zažili na vlastnej koži (graf 3).

Graf 3

Počet detí zverených do starostlivosti podľa typu (abs. počty, 2011-2016)

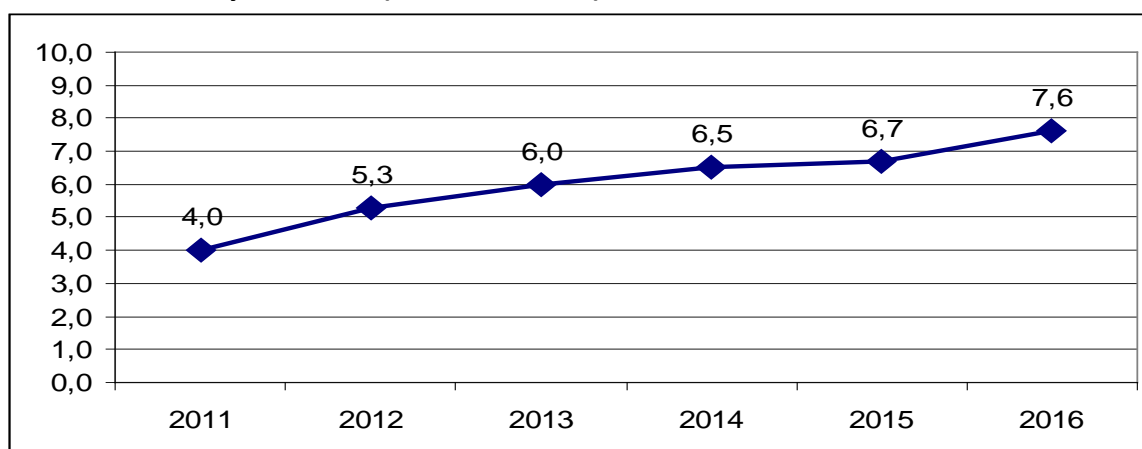

Zdroj: ÚPSVaR.

Ako sa za sledované obdobie menil podiel detí zverených do SOS na celku zverených detí, o ktorých starostlivosti sa rozhodovalo, ukazuje graf č. 4. Bezprostredne po zavedení inštitútu SOS do našej legislatívy súdy rozhodli pre tento typ starostlivosti v prípade 742 detí, čo bolo cca 4 % zo všetkých maloletých detí, o ktorých sa v danom roku 2011 rozhodovalo. Podiel detí v tomto type starostlivosti narastal a v roku 2016 dosiahol podiel 7,6 % zo všetkých detí, o ktorých sa rozhodovalo na súdoch.

Graf 4

Počet detí zverených do SOS (v %; 2011-2016)

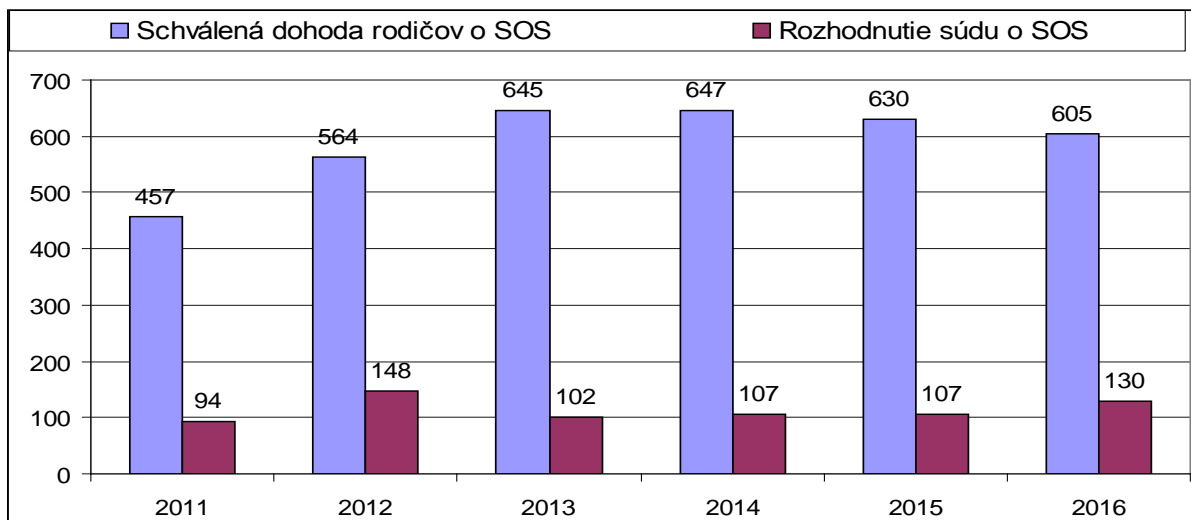

Zdroj: ÚPSVaR.

Väčšina súdnych rozhodnutí o striedavej osobnej starostlivosti sa za sledované obdobie uskutočnila prostredníctvom schválenia dohody medzi rodičmi. Počet takýchto riešení bol za sledované obdobie približne šesť krát vyšší ako tých prípadov, keď súd musel o SOS rozhodovať bez dohody rodičov (graf 5). Počty schválených dohôd sa pohybujú kvantitatívne nad hranicou 600 prípadov, súdy museli o SOS rozhodovať bez predchádzajúcej dohody rodičov ročne približne vo viac ako 100 prípadoch.³⁷

Graf 5

Počty schválených rozhodnutí o SOS podľa typu rozhodovania súdu (2011-2016)

Zdroj: ÚPSVaR.

Zhrnutie kvantitatívneho vývoja:

- Analýza dostupných štatistík ukázala, že celkové počty prípadov rozhodovania súdov o type starostlivosti o deti po rozvoze či rozchode rodičov i celkové počty detí v takejto situácii sa v dôsledku klesajúcej rozvodovosti znižujú.
- Mení sa ale ich štruktúra podľa typu starostlivosti: podiel rozhodnutí o zverení starostlivosti o deti matke postupne klesá a rastie podiel rozhodnutí pre SOS i podiel detí v takomto type starostlivosti.
- Za sledované obdobie rokov 2011 až 2016 máme na Slovensku už tisíce detí so skúsenosťou so striedavou starostlivosťou obidvoch rodičov. V budúcnosti bude potrebné monitorovať aj ich skúsenosti s týmto inštitútom a dopady na ich životnú pohodu a blaho.³⁸

³⁷ Podrobnejšie údaje za jednotlivé roky - pozri Štatistická príloha.

³⁸ V rámci riešenia tejto výskumnej úlohy to nebolo možné, nakoľko od zavedenia inštitútu uplynulo cca cca 6 rokov a pre výskum detí neuplynul dostatočne dlhý čas na to, aby o situácii dokázali hovoriť s odstupom a bez prípadnej re-traumatizácie. Hoci počet detí so skúsenosťou s takouto starostlivosťou je už v rozsahu 5-6 tisíc, na náhodnú výberovú vzorku je nedostatočný a ešte dlho bude – aj vzhľadom na rôzny vek detí, rodinnú situáciu, rodičovské charakteristiky a podobne. Situácia pre štandardný kvantitatívny výskum tejto témy dozreje najskôr po uplynutí 10-15 rokov. Dovtedy je potrebné vystačiť si pri zisťovaní spätnej väzby a dopadov či efektov s kvalitatívnymi sondami.

5. FUNGOVANIE INŠTITÚTU SOS V PRAXI: MONITORING EXPERTNÝCH SKÚSENOSTÍ

Jedna z predchádzajúcich častí výskumnej správy venovaná medzinárodným odporúčaniam a záväzkom načrtla určitý „ideálny stav“ pri zabezpečovaní práv dieťaťa a pri zaobchádzaní s dieťaťom na súdoch a pri súdnych procedúrach a postupoch. Pozrime sa teraz, ako situácia vyzerá v praktickej rovine, ako ju vidí zainteresovaná odborná verejnosť.

V rámci riešenia výskumnej úlohy sa venovala veľká pozornosť názorom a skúsenostiam expertiek a expertov, ktoré a ktorí prichádzajú so striedavou osobnou starostlivosťou do priameho kontaktu vo svojej praxi. Vybraným odborníčkam a odborníkom bol zaslaný dotazník so súborom otázok, na ktoré mali voľne popísať svoje odpovede, názory a hodnotenia. Do výskumu sa celkovo zapojilo 55 expertiek a expertov z rôznych organizácií a inštitúcií. Boli medzi nimi zástupkyne či zástupcovia rodinných centier, súdov, úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, poradenských centier a viacerých neziskových organizácií. Čo sa týka odbornosti, zastúpenie mali nasledovné profesie: psychológ/ psychologička, rodinný mediátor/ mediátorka, sudca/ sudkyňa, advokát/ advokátka, sociálna pracovníčka, krízová poradkyňa alebo poradenská pracovníčka/ pracovník. V expertnej pozícii sa zúčastnili aj dospelí jednotlivci s osobnou skúsenosťou s inštitútom SOS.

Uvádzané počty prípadov SOS, s ktorými sa experti v praxi stretávajú, boli rôzne: od 3-5 prípadov až do cca 50 prípadov za rok. Až na jednu výnimku (expertka na krízové poradenstvo), všetci účastníci výskumu konštatovali trend vývoja ako nárast:

„Z mojej osobnej štatistiky vyplýva, že SOS sa uplatňuje z roka na rok častejšie. Posledné dva roky je SOS vo viac prípadoch ako zverenie matke (pripomínam ale, že išlo o dobrovoľné dohody).“

• Celkové hodnotenie inštitútu SOS

V úvode expertného dotazníka zaznela žiadosť o celkové zhodnotenie inštitútu SOS. Čo si o inštitúte myslia odborníci a odborníčky, ktorí a ktoré priamo v praxi participujú nejakým spôsobom na jeho realizácii?

Podarilo sa zozbierať rôzne odpovede, hodnotili jeho dobré i zlé stránky, ale v celkovom hodnotení prevážili negatívne závery. Hoci zaangažovaná odborná verejnosť uznávala jeho bezproblémové fungovanie za splnenia istých podmienok, v konečnom dôsledku sa priklonili k nepriaznivému zhodnoteniu. Dôvodom bola skutočnosť, že podmienky pre jeho dobré fungovanie sú mnohé a pri väčšine rodičovských párov nesplniteľné. Za hlavný dôvod sa ale označoval fakt, že sa v praxi často používa bez zohľadnenia potrieb detí – hlavne psychických. Dokonca bol inštitút jedným expertom označený za nástroj, ktorý svojim názvom zavádza. Upozornili tiež na jeho nebezpečenstvo zneužitia v prípadoch, ak je vo vzťahu rodičovského páru prítomné násilie. Opakovane sa zdôrazňovala potreba či nevyhnutnosť individuálneho posúdenia každého prípadu.

„Pre mňa je inštitút SOS nevhodná forma, ktorá opomína záujem dieťaťa a hľadá len na záujem rodiča, ktorému by inak dieťa nebolo zverené do výchovy.“

„Prikláňam sa skôr k negatívnemu hodnoteniu. Je to nástroj, ktorý je už názvom zavádzajúci a často sa používa bez ohľadu na psychické potreby detí. Za oveľa menej rizikový pokladám inštitút spolurodičovstva.“

„Z môjho pohľadu SOS nie je správne riešenie. Každé dieťa, podľa môjho názoru, má mať právo na „svoju posteľ“, „jeden domov“. Odporúčam rodičom, aby sa oni sťahovali každý týždeň. Zatiaľ som sa za svoju prax nestretla so spokojným dieťaťom, ktoré bolo v SOS. Cestu vidím skôr v posilnení stretávania sa s druhým rodičom, víkendy. SOS sa mi zdá z pohľadu rodiča veľmi egoistická, kde na poslednom mieste je záujem dieťaťa. Len málo párov je natoľko osvietených, že vedia v nej dosiahnuť kompromis a netrpí ním dieťa.“

„K inštitútu striedavej starostlivosti sme v prípadoch žien zažívajúcich násilie skeptické. Myslíme si, že je to častokrát prostriedok, ako násilní muži pokračujú v násilnom správaní na žene a deťoch. V prípadoch, kde je vo vzťahu prítomné násilie, je potrebné uviesť si jeho mocenský aspekt. Nepovažujem tento inštitút za vhodný pre prípady, kde je vo vzťahu prítomné násilie.“

„Nestotožňujem sa s jednoznačnými výrokmi o SOS. Nedá sa podľa mňa určiť, či je dobrá alebo zlá. Je nevyhnutné ju posúdiť individuálne pre každý prípad. Určite viem, že zrušiť ju úplne alebo nariadiť ju ako prvú možnosť (ako je to v niektorých krajinách) by spôsobil obrovský problém v našej spoločnosti.“

- **Hodnotenie inštitútu SOS z pohľadu jeho jednotlivých účastníkov**

Skúsenosti expertov a expertiek s inštitútom SOS z hľadiska obidvoch rodičov a z hľadiska detí boli tiež pomerne rôzne. Všetci ale zhodne konštatovali z ich praxe väčšiu spokojnosť otcov s takýmto usporiadaním starostlivosti o dieťa než tomu bolo u matiek. Podľa odborníkov a odbornícok z praxe sa za pozitívnym postojom otcov k inštitútu skrýva napríklad určitý pocit spravodlivosti, ako aj presvedčenie, že bývalá partnerka nebude môcť manipulovať so stykom s jeho dieťaťom.

Za prevažne odmietavým postojom zo strany matiek identifikovali diferencované pocity ohrozenia a strachu, obzvlášť v prípadoch, ak sa vo vzťahu objavujú patologické prvky (napríklad alkohol, násilie a podobne). Upozornili tiež na ekonomické ohrozenie žien a detí, nakoľko otcovia nezriedka zredukujú alebo úplne vypustia platenie výživného na dieťa, ale na rôznych poplatkoch za dieťa sa nechcú podieľať. Často sa stáva, že zabezpečenie povinností okolo dieťaťa (návštevy lekára a podobne) zostávajú iba v kompetencii žien, muži sa im počas striedavej starostlivosti pokúšajú vyhýbať.

Medzi výpoveďami sa objavilo aj poukázanie na nepripravenosť nášho zamestnávateľského prostredia na „starajúcich sa otcov“, čo môžu vnímať otcovia ako svoju nevýhodu. (Obyčajne sa so znevýhodneniami a diskrimináciou na trhu práce v dôsledku starostlivosti o dieťa či deti stretávajú ženy Slovenska.³⁹)

„Na toto sa veľmi ťažko odpovedá (- na otázku, pre koho z účastníkov je inštitút SOS dobrý a pre koho zlý nástroj). Môže byť pre všetkých dobrý, a tiež pre všetkých zlý.“

³⁹ Pozri výročné správy o stave rodovej rovnosti na Slovensku (www.gender.gov.sk); alebo napríklad viaceré publikácie Inštitútu pre verejné otázky z rokov 2005 – 2010 (www.ivo.sk); prípadne pravidelné publikácie o rodovej rovnosti Štatistického úradu SR (<https://slovak.statistics.sk>) a podobne.

„Nevidela by som to v rovine „pre koho zlý či dobrý“. Pre bežného rodiča – matku i otca – je rozvod a následne rozdelenie detí traumatizujúce...“

„Matky sa ho zväčša boja (inštitútu SOS – pozn. aut.). Otcom sa páči, lebo im dáva pocit spravodlivosti a ilúziu istoty, že matka nebude so stykom manipulovať.“

„... matky SOS zväčša odmietajú. Dôvody sú podľa mňa nasledovné: považujú to za prehru; nevedia si predstaviť, že prídu o dieťa na tak veľký čas; pomsta otcovi; matka tvrdí, že otec sa doteraz nestaral, lebo bol do večera v práci, tak nemôže mať dieťa v SOS.“

„Väčšina (cca 90 %) žien (zažívajúcich násilie od svojho partnera – pozn. aut.) odmieta striedavú starostlivosť a nechcú k nej pristúpiť. Skôr sa obávajú, či o ňu nepožiadajú partner/manžel. Niektoré musia reagovať na žiadosť partnera s tým, že sa obávajú o svoje deti, cítia strach a hnev.“

„V prípade, že rodina fungovala bez vážnejších patológií a dieťa je dostatočne zrelé v ojedinelých prípadoch môže dôjsť k rovnováhe – dieťa si zvykne. Akonáhle sa však v rodine objavuje násilie, alkohol či iné patológie, zákonite bude pri SOS niekto trpieť. Väčšinou matka a dieťa.“

„Ženy, ktoré odchádzajú od násilných partnerov/manželov, sa snažia ochrániť svoje deti. Mnohé popisujú, že striedavá starostlivosť je pre nich absolútne neprípustná. Deti sa častokrát boja, nechcú byť s násilnými mužmi. Častokrát sú priamo svedkami násilného správania k ich mame a niekedy je násilie smerované k deťom samotným.“

„Pre násilného partnera/manžela je to prostriedok na pokračovanie v násilnom správaní aj po rozvode/rozchode či odchode zo spoločnej domácnosti.“

„Problémom je, že otcovia ju často chcú kvôli výživnému – majú predstavu, že pri SOS výživné automaticky nie je.“

„Počas SOS nám neupravili ani platenie poplatkov, a tak to väčšinou bolo, že sme si šeky podávali a preposielali ako teplé párky a väčšinou som všetko platila ja.“

„...S otcom sa absolútne nedá na ničom dohodnúť. A odkedy je zrušená SOS, tak sa tvári, že on ani neexistuje. Ani počas SOS s deťmi nič neriešil, šiel s nimi k lekárovi, iba ak ja som dohodla vyšetrenie a podobne.“

„Výhoda pre rodiča – voľný čas (špeciálne pre matky), a zároveň rozdelenie si zodpovednosti a povinností. Pri výhradnej starostlivosti jedného rodiča (zväčša matky) je na ňu prenesená všetka zodpovednosť – za zlé správanie dieťaťa, zlé známky, ale aj vozenie na krúžky, rodičovské, riešenie denných problémov a pod... Nevýhoda pre otca – slovenská spoločnosť nie je pripravená na to, že otec musí odchádzať skôr z práce. Dôslednú SOS pri školo povinných deťoch sa darí otcovi uplatňovať len vtedy, ak sú samostatne zárobkovo činní alebo s veľmi tolerantným zamestnávateľom.“

Najviac kritických odpovedí od zaangažovanej odbornej verejnosti zaznelo voči inštitútu SOS z hľadiska dieťaťa. Experti a expertky konštatovali pri striedavej osobnej starostlivosti najväčšie riziko pre deti. Upozornili opakovane, že pri necitlivom uplatnení tohto inštitútu môže dôjsť až k devastujúcim dopadom na osobnosť dieťaťa. Konkrétne sa spomínala

napríklad naučená bezmocnosť, ktorej následkom veľmi často bývajú duševné ochorenia a poruchy. Za veľmi stresujúce pre dieťa považujú tiež napríklad proces lúčenia pri odovzdávaní dieťaťa, zmenu priestoru, stratu jediného domova či nebudaj aj zmenu školy a priateľského kolektívu v závislosti od veku dieťaťa. Problémom môže byť aj zmena režimu dieťaťa či rozdiely vo výchovnom prostredí a potreba neustále sa prispôsobovať.

„V najväčšom riziku sú deti. Pri jeho necitlivom uplatnení môže dôjsť k závažným, aj dlhodobým negatívnym účinkom na vývin osobnosti detí, napríklad k tzv. naučenej bezmocnosti, ktorá býva podhubím neskorších duševných ochorení a porúch.“

„Keď zoberieme dieťa – zväčša si praje oboch milujúcich sa rodičov v jednom dome. Keďže sa rodičia rozchádzajú, nebude už mať ani milujúcich sa rodičov (v lepšom prípade sú to nekomunikujúci rodičia, v horšom nenávidiaci sa rodičia alebo bojujúci rodičia) a bude mať dva domovy. Zákonite spokojné byť nemôže. Toto ale rodičia do úvahy neberú. Resp. berú, ale nezabojujú o vzťah. T. j. spravia tak, ako oni chcú, nie ako si praje dieťa... Ale ak sa rodičom predsa len podarí dohodnúť – či už o SOS alebo o pravidlách stretávania, tak je to stále lepšie ako čokoľvek iné.“

„Je pochopiteľné, že obe strany (matka i otec) chcú mať zachované svoje „práva“. Ved' majú dieťa radi! SOS by to mohla sanovať. No rovina dohody sa v tomto prípade pre dieťa súdnym rozhodnutím mení na musíš. Hlavne pri malých deťoch býva proces odovzdávania dieťaťa, lúčenie, zmena priestoru veľmi stresujúca. Jeho sa nik nepýta či chce. Ak sa k tomu pridajú nezhody rodičov, dieťa reaguje prinajlepšom neurózou, v horšom prípade je nutná psychologická alebo až psychiatrická pomoc.“

„Výhoda pre dieťa: ak rodičia spolu nebojujú, tak možnosť mať dvoch aktívne sa starajúcich rodičov. Keďže obaja rodičia prišli o polovicu času s dieťaťom, oveľa viac si vážia čas, keď ho majú a čas môžu tráviť aktívne. Nevýhoda pre dieťa – musí si zvyknúť na dva režimy v dvoch domovoch. Režim, že dieťa ostáva doma a striedajú sa pri ňom rodičia, sa javí ako najlepšia forma pre dieťa. Ale nepoznám takých rodičov, ktorí by to zvládli dlhšie ako na dobu niekoľko mesiacov. Potom už neboli ochotní žiť v provizóriu dvoch domovov. Dieťa ale musí...“

„SOS vytvára u malého, ale aj veľkého dieťaťa silnú dualitu. Strata domova, dieťa nevie kam patrí. Takéto deti ako keby ostávali vo vákuu. V prípade, že si mama a otec vytvoria nové rodiny, deti sa ponevierajú medzi mini.“

„SOS je súdne rozhodnutie, ktoré sa MUSÍ vykonať. Nemá flexibilitu, kde by dieťa mohlo vyskúšať, rozhodnúť sa, čo vlastne chce, prípadne vziať svoje rozhodnutie späť. MUSÍ sa opätovne čakať na ďalšie rozhodnutie súdu. V prípade, že pri SOS dochádza k poškodzovaniu dieťa (psychického alebo fyzického), náprava, ak vôbec k nej dôjde, trvá neskutočne dlho. Neplatí lehota šiestich mesiacov rozhodnúť vo veci dieťa... Rozhodujú o dieťati iní a ono, väčšinou bez vysvetlenia, musí poslúchať. Dieťa, ktorého sa toto opatrenie týka najviac, môže najmenej do neho zasiahnuť.“

„Ak malé päťročné dieťa jasne pomenuje, že chce byť s mamou, a následne ju dospelý začne presviedčať sugestívnymi otázkami – a ty vôbec nemáš rada ocka? Tak potom možno aj na tlak prikývne a následne v správe sa objaví fráza: dieťa má pozitívny vzťah s otcom.“

„Pre ženy je rovnako zaťažujúci často diametrálne rozdielny „štýl výchovy“; často popisujú, že dieťa či deti sa k nim po týždni, dvoch vracajú „rozbité“.“

„V priebehu striedavej starostlivosti majú, z našej skúsenosti, deti často ťažkosti s koncentráciou v škole, ale aj doma. Sťažujú sa na to, že ich nebaví sa baliť a sťahovať, že nemajú domov, prestanú si napríklad vybalovať kufre; pýtajú sa, prečo sa nemôžu premiestňovať rodičia, hnevajú sa na rodičov a pod.“

„Z našej skúsenosti je to pre deti mätúce, nerozumejú tomu, hnevajú sa a pod. Zároveň je to prostriedok, prostredníctvom ktorého muži narúšajú vzťah medzi matkou a dieťaťom. Dieťa preberá na seba rôzne roly (napríklad pomocník, dôverník otca, starostlivé dieťa, obetný baránok a pod.) Deti strácajú stabilitu, dennú rutinu, režim, kontakty a pod.“

- **Problémy z praxe**

Áké najvyhranenejšie problémy zo svojej každodennej praxe zaznamenali dopytovaní experti a expertky u nás na Slovensku? Zdôraznili vo svojich odpovediach viacero problémov, a to tak na strane rodičov, ale aj čo sa týka procesuálnej stránky rozhodovania a výkonu rozhodnutia. Najčastejšie vo výpovediach zmieňovali intervenciu konfliktov medzi rodičmi – až na výnimky ich zmienili takmer všetci účastníci výskumu. Ďalej poukázali na dlhé lehoty pri rozhodovaní súdov, na zlú vymožiteľnosť rozhodnutí, ale tiež na problém straty výživného na deti či opakovanú traumatizáciu žien a detí so zážitkom násillia.

Intervencia konfliktu medzi rodičmi

Nepriaznivý vplyv konfliktných vzťahov medzi rodičmi na usporiadanie a fungovanie striedavej osobnej starostlivosti o dieťa konštatuje dostupná literatúra i mnohé odborné diskusie o tomto inštitúte.⁴⁰ A potvrdili ho aj expertné vyjadrenia získané empirickým výskumom. Oslovení experti a expertky reprezentujúci rôzne profesijné odbory sa v tomto bode takmer úplne zhodli. Popisovali podrobne svoje bohaté skúsenosti s rodičovským konfliktom, ktorý sa premieta do vzájomného boja rodičov aj na tomto „poli“ starostlivosti o dieťa. Rodičia v konfliktnom vzťahu aj prostredníctvom inštitútu striedavej osobnej starostlivosti riešia „spravodlivosť pre seba“ a využívajú ho pre svoje osobné potreby a nie pre potreby dieťaťa. Pri nedoriešení konfliktných vzťahov medzi rozídenými rodičmi zostáva často najlepší záujem dieťaťa nepovšimnutý.

„Do usporiadania porozchodovej a porozvodovej rodičovskej starostlivosti sa premieta rodičovský konflikt a vzájomný boj. Rodičia riešia „spravodlivosť“ pre seba a nie potreby dieťaťa. Inštitút SOS majú tendenciu zneužívať pre svoje osobné potreby.“

„Aby existovali mechanizmy na zabránenie manipulátnym rodičom zneužívať dieťa na boj s druhým rodičom. Lebo to dokáže rodič veľmi rýchlo. Dieťa sa tak dostane do konfliktu lojalít.“

„Ťažko sa hľadá kompromis, keď si rodičia navzájom neveria.“

„Moje skúsenosti so SOS sú hrozné (žena s dvomi deťmi a priamou skúsenosťou s inštitútom – pozn. aut.). Problém je, ak si rodičia nevedia prísť ani na meno a nevedia sa dohodnúť ani na základných veciach. V takom prípade určite SOS nie! Ale myslím si, že sú

⁴⁰ Pozri zoznam použitej literatúry a zdrojov.

prípady, kedy SOS funguje. Možno ak sú deti väčšie, rodičia deti nehuckajú proti druhému rodičovi a vedia spolu komunikovať. Žiaľ, nech som robila čokoľvek, môj bývalý manžel hrá podľa huslí inej ženy a to tak vyzerá. On v skutočnosti nie je zlý človek, len mám pocit, že nenašiel sám seba. A napriek tomu, že spôsobil rozpad nášho manželstva, sa cez to nedokáže preniesť...“

Dlhé lehoty

„A tiež časová rovina. Ak sa rodičia o SOS nevedia dohodnúť, mali by súdy zakročiť čo najskôr a preskúmať prípad. Mali by byť skrátené lehoty na súdnoznalecké dokazovanie, na rozhodovanie, na výkon rozhodnutia, výchovné opatrenie...“

Problematická vymožitelnosť a iné procesuálne ťažkosti

„Zlá je vymožitelnosť. Vykonateľnosť rozsudku. Ak jeden z rodičov rozsudok nedodržiava, druhý rodič má absolútne obmedzené možnosti. Polícia nezasiahne, pretože nie je výkon rozhodnutia, výkon rozhodnutia nie je, pretože každý sudca takýto prípad nechá „vyhniť“, t. j. tak dlho nezasiahne, až je neskoro – najčastejšie sa ten rozumnejší rodič vzdá.“

„Výchovné opatrenie – nie sú odborníci, ktorí by ho vykonali a nedá sa nariadiť.“

„Zmena zverenia – veľmi malá odvaha sudcov; a najmä strach, čo to spraví...“

Strata výživného na deti

„Striedavá starostlivosť zo sebou prináša stratu výživného, čo tiež považujeme za istú formu ekonomického násillia.“

Retraumatizácia žien a detí so zážitkom násillia

„Celkový proces rozhodovania o udelení striedavej starostlivosti popisujú ženy ako re-traumatizujúci pre nich aj pre deti. Narážame na to, s čím sa stretávajú na inštitúciách – ÚPSVaR, súd... Zo skúseností žien vieme, že sa k nim na relevantných inštitúciách správajú viktimizujúco.“

Pokračovanie v násillinom sprvaní cez inštitút SOS

„A tiež pokračovanie násillného správania voči žene cez deti: ohováranie, osočovanie matky, spochybňovanie jej ako matky a osobnosti, narážky na jej nového partnera, narúšanie vzťahu medzi matkou a dieťaťom a pod.“

„V kontexte násillia na ženách a ich deťoch je SOS problém. Násillní muži prostredníctvom detí majú stály kontakt so ženou, na ktorej páchali násillie, a takýmto prostriedkom, ako je SOS, násillie môžu páchať ďalej. Mnohokrát zneužívajú deti... buď ich huckajú proti matke (duálna výchova), kupujú si ich alebo zastrašujú, páchajú násillie... Veľa detí, najmä malých, nechce ísť od matky. Súdy a sociálne oddelenia nerešpektujú názor dieťaťa (aj keď v jeho mene vystupujú). Častý argument je, že otec má právo. Práva dieťaťa sú väčšinou obchádzané.“

- **Vhodné okolnosti a podmienky pre uplatnenie SOS**

Kedy považujú experti a expertky inštitút striedavej osobnej starostlivosti za vhodný a za akého usporiadania by ho neodporúčali vôbec? Ako predpoklad pre jeho uplatnenie zdôrazňovali dobrý vzťah dieťaťa s obidvoma rodičmi a bezproblémovosť rodičov, súhlas dieťaťa s takouto úpravou starostlivosti, ďalej dobré nastavenie striedania a zachovanie školského a rovesníckeho kolektívu. Dobrým predpokladom je aj majetkové vysporiadanie a dohoda o financiách. Hoci situáciu treba posudzovať vždy individuálne, schopnosť dohody a komunikácie medzi rodičmi sa všeobecne považoval za prvý predpoklad úspešného fungovania striedavej starostlivosti.

„Vhodný je: - ak dieťa malo od začiatku vytvorené primárne väzby k oboj rodičom, kde má blízky a uspokojujúci vzťah k oboj, kde frekvencia striedania zodpovedá vývinovým potrebám a veku dieťaťa; ak sa mu dieťa nebráni, je pre neho želateľné a nejaví žiadne znepokojujúce zmeny v správaní; ak dieťa nemusí pri ňom striedať školské prostredie a neprichádza o rovesnícky okruh; ak osobnosti oboj rodičov nie sú rizikové.“

„Nezabúdajme tiež na to, čo úzko súvisí s rozvodmi a rozchodmi – peniaze. Teda výživné a následná delba majetku po rozvode. Ak sa na tom dokážu dohodnúť, často sa stáva, že emócie opadnú natoľko, že dokážu konštruktívne myslieť.“

„Treba to vždy individuálne posúdiť. V každej rodine funguje niečo iné. SOS sa odporúča, len ak sa rodičia vedú dohodnúť a dokážu spolu komunikovať.“

Objavil sa aj ojedinelý nesúhlas s tvrdením, že pri konflikte rodičov a neschopnosti komunikovať je SOS nemožná. Jedna z expertiek na rodinnú mediáciu uviedla, že pri detailnej dohode o maličkostiach a podrobnom nastavení pravidiel sa dá minimalizovať kontakt rodičov a nemusí prichádzať ku ich konfrontácii. Išlo ale skôr o výnimočný názor.

„...Nemôžem sa úplne stotožniť s týmto tvrdením (že je potrebná dohoda a komunikácia rodičov – pozn. aut.). Poznám prípad, kde SOS funguje napriek obrovskej antipatii rodičov a príšernej komunikácii. V takýchto prípadoch je nevyhnutná detailná dohoda aj o maličkostiach. Ak sa nastaví detailne pravidlá, je možné minimalizovať kontakt rodičov a dieťa tak nie je konfrontované s nenávisťou.“

A naopak – kedy je podľa odbornej verejnosti a ľudí s priamymi skúsenosťami inštitútom SOS nevhodný, kedy by sa nemal uplatňovať? Odpovede prakticky kopírujú predchádzajúcu batériu okolností a podmienok, len v opačnom „garde“. Nevhodný je, ak je dieťa viazané iba na jedného z rodičov a odlúčenie vníma ako nútené zlo, ak je medzi rodičmi nízka schopnosť dohody a bezproblémovej komunikácie, ak si rodičia vzájomne netolerujú odlišný prístup, ak bez prípravy vtahujú deti do novej rodiny, resp. sa u niektorého z rodičov prejavujú poruchy osobnosti. Opakovane sa zdôrazňovalo, že inštitút je úplne nevhodný pri situáciách s násilím voči ženám či deťom.

„Nevhodný je:

- ak dieťa bolo viazané prevažne na jedného rodiča a striedanie vníma ako nútenú separáciu od neho, čím je jeho potreba bezpečia ohrozená ešte viac (než tým, že prichádza o rodinnú triádu - základný zdroj bezpečia);

- pri vysokej hladine rodičovského konfliktu a slabej schopnosti spolupráce rodičov;

- ak rodičia nie sú schopní tolerovať u druhého odlišný spôsob starostlivosti a výchovného prístupu;
- ak niektorý z rodičov chce, bez prípravy a času na adaptáciu pre dieťa, ho okamžite a náhle včleniť do spoluzitia s novým partnerom, prípadne i s jeho deťmi;
- ak sa dieťa bráni, mali by dôvody jeho odporu byť posúdené nezávislým detským psychológom, ktorý by sa mal vyjadriť k vhodnosti uplatnenia striedavej starostlivosti a stanoviť program postupu;
- ak u niektorého z rodičov je podozrenie na poruchu osobnosti, ak javí známky porúch správania či výraznejšej citovej, sociálnej, etickej či osobnostnej nezrelosti.“

„Pri násilí na ženách a deťoch je to nástroj posilnenia moci násilníckeho muža. Zabezpečí, aby násilie pokračovalo.“

„V prípadoch rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách v intímnych vzťahoch si myslíme, že určite nie je vhodné uplatňovať tento nástroj.“

- **Názor na oprávnenosť inštitútu SOS**

Diferencovali sa aj názory expertov a expertiek na oprávnenosť tohto inštitútu. Otázka pre nich bola formulovaná polarizovane – či ho treba ponechať alebo zrušiť. V záverečnej rekapitulácii prekvapil vysoký podiel odpovedí o jeho úplnom zrušení alebo o jeho obmedzení až od určitého veku dieťaťa. Medzi dôvodmi zrušenia či obmedzenia sa uvádzalo, že iba málo párov spĺňa podmienky a predpoklady pre jeho úspešné fungovanie a že je nevhodný pri výskyte násillia v rodine.

Ukázali sa ale aj hlasy za zachovanie tohto inštitútu, no za podmienky totálnej legislatívnej zmeny a zmien v jeho praktickom uplatňovaní.

„Zrušiť. Zavádza už názvom. A nahradiť ho inštitútom spolurodičovstva.“

„Ako som sa už vyjadrila, pri malých a maličkých deťoch (0-12 rokov) by som SOS vôbec nepoužívala. Až pri starších deťoch, ktoré sa môžu k veci jasnejšie vyjadriť.“

„...ja by som SOS zrušila. Vidím skôr negatíva. Keďže sa manželia kvôli nejakému dôvodu rozvádajú, táto skutočnosť sa úmyselne alebo neúmyselne prenáša na deti. Je len veľmi málo osvietených párov, ktorí si v mene dieťaťa dokážu udržať odstup a naozaj konajú v jeho prospech.“

„Rozumieme prečo by sa mali o výchovu maloletých detí starať obaja partneri. V prípadoch násillia si myslíme, že striedavá starostlivosť nie je vhodný nástroj.“

„Vieme si predstaviť ponechať tento inštitút, ale je potrebná úplná legislatívna zmena. A tiež zmena v praktickom uplatňovaní. Opäť si myslíme, že v prípadoch rodovo podmieneného násillia páchaného na ženách v intímnych vzťahoch by sa uplatňovať nemal.“

„Myslím, že zrušiť SOS by bol krok naspäť. Ošetrila by som termíny. A aby sa rozhodovanie o SOS nenatiahlo na dlhé mesiace či roky...“

- **Návrhy na úpravu inštitútu SOS**

Následne sa od expertov a expertiek žiadala bližšia konkretizácia úprav, ktoré si inštitút SOS vyžaduje. Prieskum zaznamenal celý rad návrhov, a to tak pre jeho celkové vymedzenie i pre lepšie fungovanie v praxi.

Návrhy na legislatívne úpravy

Opätovne sa v tomto bloku odporúčala zmena názvu tohto inštitútu, ktorý môže pôsobiť zavádzajúco na verejnosť i na samotných účastníkov. Ďalší návrh odporúčal povinne definovať spoluprácu mediátorov s psychológmi pri nastavovaní modelu porozvodovej starostlivosti o deti. Ozvali sa hlasy prihovárajúce sa za posilnenie zodpovednosti štátu za rodičovské dohody, aby bol v centre pozornosti najlepší záujem dieťaťa a nie zachovanie práv jedného z rodičov.

Niektoré z expertných odpovedí poukázali na dilemy medzi nerovnosťou práv a povinností u matky a otca, ako sú špecifikované v zákone o rodine, resp. na dilemu práva dieťaťa na obidvoch rodičov a práva dieťaťa vybrať si, ako vyplýva z *Dohovoru o právach dieťaťa*. V týchto rôznorodých súvislostiach sa zdôrazňovala potreba a nevyhnutnosť individuálneho posúdenia a rýchleho posúdenia každej jednotlivéj situácie.

Odporúčania na úpravy opätovne smerovali k povinnému zavedeniu dolnej vekovej hranice dieťaťa vhodnej pre SOS. Požiadavky smerovali tiež k lepšiemu zadefinovaniu výživného na dieťa pri SOS. Samostatný okruh tvorili návrhy na povinné vzdelávanie zainteresovaných aktérov pri rozhodovaní o SOS, ako aj povinné poučenie rodičov o dôsledkoch ich nezodpovedného správania na dieťa. Tiež pri legislatívnych návrhoch sa vyskytovali požiadavky na zákonný zákaz inštitútu SOS pri zistení násillia na deťoch.

„Myslím, že legislatívne to nie je ukotvené zle. Okrem názvu. „Striedavá“ starostlivosť je naozaj veľmi nešťastný pojem. Automaticky nabáda na to, že sa dieťa sťahuje z miesta na miesto. Aj pri „osobnej“ starostlivosti jedného rodiča sa dieťa musí striedať...“

„Špecifikovať presne pojem „osobná“ starostlivosť. Aby si rodičia nezamieňali svoju starostlivosť so starostlivosťou napr. starých rodičov. Stačí, keď sudca poučí rodičov, čo sa tým myslí.“

„Mediátori by mali zo zákona spolupracovať s nezávislými detskými psychológmi pri stanovovaní modelu porozvodovej spoločnej i delenej starostlivosti rodičov o dieťa. Z povahy mediačnej praxe totiž vyplýva, že ide predovšetkým o hľadanie kompromisu a dohody medzi rodičmi, a tí bývajú príliš zaujatí vlastnými deštruktívnymi emóciami a vzájomným bojom a uzavretá dohoda nakoniec nemusí byť v záujme dieťaťa.“

„Povinná spolupráca (zo zákona – pozn. aut.) mediátorov a detských psychológov. Zahnúť do povinného vzdelávania mediátorov detskú psychológiu. Zaviazat' rodinných mediátorov povinnosťou hájiť záujem dieťaťa predovšetkým (staré známe !Primum nihil nocere“). V prípadoch rizikových osobností rodičov, by mali – tak mediátor, ako aj psychológ – odporúčať súdnoznalecké psychologické vyšetrenie rodičov a posúdenie ich spôsobilosti zaujímať vo výchove dieťaťa taký významný podiel.“

„Štát by mal prevziať väčšiu kontrolu nad rodičovskými dohodami. Konať naozaj v prospech dieťaťa, nie pre zachovanie práv jedného z rodičov.“

„V centre pozornosti by mal byť najlepší záujem dieťaťa (Dohovor o právach dieťaťa).“

„V zákone o rodine je veľká rozporuplnosť v tom, že na jednej strane majú obaja rodičia rovnaké práva a povinnosti, a na druhej strane v prípade zverenia dieťaťa jednému rodičovi, ten druhý má len právo styku a nie povinnosť. Zákonite si rodičia svoje práva budú vymáhať. Nebude im stačiť povinnosť platiť na dieťa. A hlavné právo, ktoré chcú otcovia z mojej praxe je – mať možnosť vychovávať svoje dieťa. Už je dávno preč doba, kedy otcom stačil každý druhý víkend. Chcú sa starať a aj sa vedia postarať. Ale potom tu máme právo dieťaťa v zmysle Dohovoru. Mať oboch rodičov, ale aj môcť si vybrať. Koho právo sa má uplatniť? A keď je náhodou rodič, ktorý dieťa vychováva nie úplne spôsobilý, ale dieťa ho zároveň miluje? Sto prípadov, sto odlišností. Preto je nevyhnutné, aby každá rodina bola posúdená individuálne. Ale hlavne hneď.“

„Myslím, že zaviesť spodnú vekovú hranicu by pomohlo. Zrejme sa odborníci z oblasti psychológie zhodnú, že tri roky je zrejme minimálny vek, ak doteraz dieťa vyrastalo prevažne s jedným rodičom.“

„SOS by som volila u starších detí, t. j. trinásť a viac rokov. Kedy vedia jasne verbalizovať, čo chcú a môžu sa vyjadriť o predstave, ako budú u rodičov fungovať.“

„Lepšie zadefinovať výživné pri SOS. Možnosť neudelenia výživného sa zamieňa s tým, že pri SOS nie je výživné.“

„Myslím, že by veľmi pomohlo, pri náznaku bránenia zo strany jedného rodiča pohovor s týmto rodičom o dôsledkoch dopadu na dieťa – najmä v budúcnosti.“

„Stále som presvedčená o tom, že sudcovia majú veľkú autoritatívnu moc, ktorú by mali viac využívať. Vysvetliť dôsledky – právne a aj psychologické. Takže sudcovia, ale aj ostatní, ktorí sa tomu venujeme – kolízni opatrovníci, mediátori, advokáti venujúci sa rodinnému právu, by mali mať buď supervíziu psychológom alebo povinné vzdelávanie v tejto oblasti. Už teraz, keď je v praxi CMP⁴¹ (civilný mimosporový poriadok) a sudcovia sa rozprávajú s deťmi osobne je vidieť posun. Pretože deti sa zjavne chcú vyjadriť. Sudcovia by mali byť vyzbrojení otázkami, ktoré dokážu odhaliť manipuláciu dieťaťa rodičom. A keď odhalia náznak problému, daný rodič by mal mať povinnosť absolvovať obratom psychologické sedenia s cieľom vysvetliť mu tie strašné dopady na dieťa.“

„V prípadoch násilia na ženách, deťoch, pri syndróme CAN bezpodmienečne zakázať inštitút SOS.“

Praktické návrhy na zlepšenie inštitútu SOS

Taktiež v rámci návrhov pre lepšie praktické fungovanie inštitútu SOS sa zistili expertné vyjadrenia mnohé a rôznorodé. Poukazovali na nefunkčný sociálny systém a na absenciu prípravy rodičov na SOS – na chýbajúcu pomoc rodine a prácu s rodičmi. Zdôrazňovali sa lepšie výsledky v prípadoch, ak rodičia absolvovali mediáciu, ako aj na potrebu prizvať k mediácii prípadne aj dieťa. Pre prax sa odporúčalo aj scitlivovanie zainteresovaných aktérov v problematike násilia páchaného na ženách a hľadanie mechanizmov pre osvetu a vzdelávanie rodičov, aby rozumeli dôsledkom svojho správania na dieťa. Jedno

⁴¹ Pozri: <http://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a504-aplikacna-prax-sudov-pri-vykone-rozhodnutia-tykajuceho-sa-maloletych-deti>.

z odporúčaní smerovalo k potrebe budúcich prieskumov medzi deťmi vyrastajúcimi v podmienkach striedavej osobnej starostlivosti.

„V praxi vidím viac-menej nefunkčný sociálny systém. Absenciu možnosti prípravy rodičov na SOS. Sú len lastovičky, ktoré si skúšajú na rodinách, ako by to mohlo fungovať. Pomoc rodine, práca s rodičmi, obhajoba práv dieťaťa – to všetko chýba. A taktiež riešenie a odstraňovanie následkov SOS.“

„Som presvedčená o dôležitosti a osožnosti mediácie v rodinných prípadoch, a tiež o tom, že medziodborová spolupráca je vysoko účinná a nevyhnutná. Najlepšie vyriešené prípady sú tie, kde rodičia absolvovali mediáciu a aj stretnutie so psychológom. A veľmi môže pomôcť prizvať si na mediáciu aj dieťa.“

„Tí a tie, čo o tomto inštitúte rozhodujú, by mali absolvovať špecifické vzdelávanie a byť scitlivené a scitlivení v problematike násilia páchaného na ženách.“

„Posledné roky je SOS často nie v pomere 50 % matka a 50 % otec, ale častokrát 70 % matka a 30 % otec (resp. 60 ku 40). Je to uspokojivý kompromis pre rodičov. Otec je rád, že sa to volá SOS a matka je rada, že má dieťa viac času a zväčša aj nejaké výživné, resp. otec platí väčšiu časť nákladov na deti.“

„Ak by sa našiel mechanizmus, ako vysvetliť rodičom všetky okolnosti, všetky pre a proti, a zároveň možný dopad na dieťa v budúcnosti, tak si myslím, že by sa rodičia reálnejšie pozerali na problém.“

„Mohol by sa zaviesť skúšobný čas. Začať s osobnou starostlivosťou toho rodiča, ktorý sa prevažne o dieťa staral a postupne pridávať a dopracovať sa k zvýšeniu, prípadne aj SOS. Ak by ten menej starajúci sa rodič mal perspektívu do budúcnosti odobrenú súdom, určite by sa situácia upokojila. Zároveň ten hlavný rodič by mal čas zvyknúť si na menej času s dieťaťom. Ale bol by potrebný vstup psychológov, ktorí by posúdili rodinu ako takú a vedeli by to overiť v prípade nezhody rodičov aj po čase.“

„Rozumná osveta. Aby bolo jasné, že to SOS nie je dobrá alebo zlá, podľa toho, ako sa ma to týka. Že je to možnosť pre dieťa, šanca nestratiť druhého rodiča. Zároveň spoluzodpovednosť.“

„Taktiež spraviť seriózný prieskum v našich pomeroch, ako sú na tom deti, ktoré vyrastali v SOS. Aké sú ich pohľady na problematiku. Sprostredkovať rodičom pohľad detí na rozvod – rozchod – na ten boj, ktorý spolu zvädzajú, a tiež na to, ako sa tie deti cítia. Veľmi často sa mi stáva, že rodič, ktorý odišiel z rodiny (napr. kvôli inému partnerovi), si myslí, že „dieťa to predsa zvláda dobre“ a nemá žiaden problém s tým, že zrazu má dva domovy a nových partnerov svojich rodičov.“

- **Negatívne a pozitívne prípady SOS**

V rámci riešenia výskumnej úlohy nebolo z finančných, časových a ani historických dôvodov možné zrealizovať prieskum detí so zážitkom striedavej osobnej starostlivosti. Inštitút SOS na Slovensku nefunguje dostatočne dlho, aby sa vytvorila postačujúca východisková populácia detí s takouto skúsenosťou a s dostatočným odstupom od tohto zážitku, aby nedochádzalo k retraumatizácii a ďalším citovým či psychickým poškodeniam. Museli sme preto pristúpiť k náhradnému riešeniu, ktoré by zachytávalo aspoň sprostredkovanú skúsenosť. Spočívalo

v tom, že sme sa spýtali expertov a expertiek, aj samotných rodičov so skúsenosťou so SOS na negatívne a pozitívne prípady striedavej osobnej starostlivosti.

Problémové príklady uplatňovania SOS

Zobierané zlé praktiky boli rôzne. Ukazujú nepriaznivé dôsledky nedobrovoľnej SOS na psychiku a pohodu dieťaťa, ďalej zlé alebo nijaké fungovanie uzavretej dohody v praxi – pre neústretnosť niektorého z rodičov alebo osobnostné nastavenie dieťaťa. Skúsenosť je tiež s negatívnymi dôsledkami, ak sa striedavá starostlivosť uplatní pri veľmi malých deťoch, respektíve pri prípadoch násillia v rodinách – voči deťom alebo ženám.

„Vysoko nadpriemerne inteligentný chlapec – stredoškôlak žijúci v harmonickej úplnej rodine matky s nevlastným otcom – bez vzťahu k vzdelávaniu a bez akýchkoľvek spontánnych záujmov;+ pasívny, ochromený v akomkoľvek rozhodovaní. Celý život bol proti svojej vôli presúvaný k otcovi s rizikovou osobnosťou do zahraničia.“

„Rodičia si dohodli SOS (väčší pomer matka, menší otec), ale synovi (9 rokov) to nevyhovovalo, pretože vo svojej povahe je veľmi systematický, ťažko si zvyká na nové veci. Chcel sa s otcom často stretávať, ale prespávať chcel doma. Otec obviňoval matku, že dieťa hucká proti nemu a svoje práva si vymáhal silou. Pritom on často menil dohodnuté a nebol schopný pripustiť, že robí chybu on.“

„Rodičia si dohodli SOS: matka dva týždne, otec jeden týždeň. Platný rozsudok, v ktorom bola dohoda schválená. Po pol roku matka prestala dieťa otcovi dávať. Zároveň začala dieťaťu vykresľovať otca len v zlom svetle. Dieťa začalo odmietať ísť k otcovi s argumentami, ktoré zjavne nevychádzali z jeho hlavy. Otec sa pokúsil spraviť všetko: prosil, skúšal to po dobrom, skúšal to cez zákony. Snaha márna. Vyzerá to tak, že pre matku je pomsta až tak silná a dôležitá, že ide aj proti samej sebe (je na všetko úplne sama). Dieťa sa niekoľkokrát vyjadrilo, že otca má veľmi rado, ale ostane s matkou. Jediná možnosť otca je brať, čo sa mu matkou ponúka (napr. 2 hod cukráreň za mesiac) a dúfať, že sa to raz zmení.“

...klasické rodiny často siahajú po SOS aj pri veľmi malinkých deťoch. Posledný prípad... súd schválil rodičovskú dohodu o SOS pri jeden a polročnom dieťati, rodičia si malú striedajú po štyroch dňoch. Nemusím asi uvádzať, aký to má dopad na dieťa! Pričom rodičom boli vysvetlené následky SOS na tak malom dieťati... a teraz sa to deje...

„U nás je každé SOS pri násillí problémové.“

„Deti chcú byť väčšinou s matkou. Problémy nastávajú pri odovzdávaní, najmä malých detí (4-8-rokov), ale aj malinkých 2-3-ročných. Otec pri preberaní matke nadáva, ponižuje ju, kričí, niekedy aj ohrozuje. Deti nechcú ísť... Stalo sa nám, že malá zaliezla pod posteľ a odmietla vyliezť. Otec volal políciu. Keďže dieťa nechcelo, polícia ho násillne nebrala. Chyba bola samozrejme v matke – tak to videlo aj sociálne oddelenie. Lebo „nedostatočne pripravili“ (!) trojročné dieťa, že určite brojila matka proti otcovi. Pričom matka bola v dlhodobom strese, ako dieťa motivovať, donútiť, aby tam išlo. Keď bolo u otca, buď ho odložil k starej mame alebo robil nátlak, aká je zlá mama.“

„Stretla som sa pri SOS aj s otcom vysokoškolsky vzdelaným, vysoká pozícia, ktorý keď mal dcéru na pobyte, jej povedal, že ju už matke nevráti, nájde jej novú mamu. Malá mala šesť rokov! Takéto „reči“ ju dovedli až na psychiatriu, dieťa prestalo rozprávať. Súd trvá, aby naďalej dieťa bolo v SOS, aby boli zachované otcove práva. Aj keď súdna znalkyňa odporúčala jej zrušenie. Momentálne je dieťa dlhodobo choré a je u matky, s otcom sa nestretáva.“

„Máme aj opačné skúsenosti. Dieťa chce ísť k otcovi, aj keď bol agresívny. No otec, aj keď má SOS súdom určenú, pre dieťa nechodí. Zoberie si ho len na dva-tri dni, ako jemu vyhovuje. Väčšinou matke dá vedieť pár hodín predtým, ako si dieťa vyzdvihne. Alebo sa len tak objaví a očakáva, že si hneď dieťa odvedie. Veľa krát je dieťa pripravené na „výmenu“ (!), teší sa a otec nepríde. Neplatí výživné, lebo je určená SOS, no všetky náklady na dieťa ostávajú na matke.“

„Mám skúsenosť pani, ktorej dieťa bolo zverené do striedavej osobnej starostlivosti, ťažko zvládalo správanie otca, ktorý pred ním očierňoval matku, napríklad označoval ju za klamátku, zlodejku a pod. Ťažko sa vyrovnávalo so sťahovaním a s tým, že v čase, keď malo byť u otca, sa stretalo s matkou (skrývalo sa, bálo sa, že ju uvidia susedia a povedia to otcovi, s mamou nevolalo, len si písalo cez internet...). Najťažšie preň bolo, že opakovane hovorilo, že chce bývať s mamou, napriek tomu neboli jeho slová brané vážne. Otec mu opakoval, že je mu bez neho smutno, plakával do telefónu (napriek tomu, že v čase, keď bývali aj s matkou v spoločnej domácnosti, sa takto voči dieťaťu neprejavoval). Pre dieťa to bolo mätúce.“

„Mám skúsenosť, kedy pani v dôsledku násilia musela opustiť svoje deti a nechať ich s ex-manželom. Nehovoriac o tom, akú vlnu hnevu voči nej ako matke to spôsobilo v jej okolí! Po pár rokoch sa pokúsila získať mladšieho syna do striedavej osobnej starostlivosti. Po roku natáhovačiek na súde sa jej to podarilo, ale výsledkom bolo vystupňovanie násilia voči synovi, a zároveň nárast ekonomickej záťaže pre ňu ako rozvedenú ženu.“

„Moje deti boli v SOS tri roky. Dcéрка mala šesť rokov a syn štyri, dcérka bola tesne pred nástupom do ZŠ. Samozrejme hneď začali problémy v škole. Od otca chodila dcérka unavená, nepripravená a chýbali jej veľa krát domáce úlohy a aj pomôcky. Už hneď v novembri to začala riešiť aj škola rôznymi predvolaniami a dohovormi. Žiaľ, otec detí si problém u neho nechcel priznať a nesúhlasil ani s návrhom školy zrušiť striedavku dohodou, aspoň na určité obdobie. A tak sa to muselo riešiť súdne. Po roku bol rozsudok a zrušenie striedavky, ktorú odporúčala škola, psychológ, u ktorého boli, a aj deti, aj tie sa vyjadrili za zrušenie striedavky, a samozrejme aj kuratela. Otec sa voči rozsudku odvolal a viac ako rok to bolo na kraji. Ja už ale po roku som bola zúfalá, nakoľko syn bol prvák a problémy sa opakovali aj pri ňom. Tak som podala návrh na predbežné opatrenie a ten schválili... Ale to celé trvalo tri roky...!“

Pozitívne príklady SOS

Príkladov dobrej praxe sa zistilo prieskumom podstatne menej ako negatívnych. Jedna z expertiek sa explicitne vyjadrila, že: „Bohužiaľ vo svojej praxi ani vo svojom okolí pozitívny príklad SOS nemám.“

„Poznám prípad, kde je SOS už šesť rokov (dieťa malo vtedy štyri a teraz desať rokov), rodičia si ju striedajú po týždni. Všetko nastavili tak, aby nekomunikovali a nevidali sa. Otec na SOS trval, lebo sa starať chcel. Takže dievčatko funguje v dvoch svetoch. U otca športujú a majú aktívny týždeň, u mamy je skôr oddychový týždeň. Dievčatko si zvyklo a podľa slov učiteliek ešte z MŠ a neskôr aj zo ZŠ je naozaj v pohode. Veselé, spokojné... Rodičia ale dokázali spraviť to, že prestali na druhého rodiča nadávať. Nezmenili názor, ale o ňom nehovoria. Nemôžeme zrejme teraz posúdiť, či to naozaj bolo najlepšia forma pre toto dievčatko – ale čo určite vieme je, že ak by tam SOS nebola, otec by sa o ňu určite snažil a boj by bol veľký alebo by sa dieťaťa vzdal. Obe riešenia by boli určite s negatívnym dopadom na dievčatko.“

„Dievčatko, v ktorého prípade bol otec otcom od začiatku a od útleho veku si zvyklo na to, že má dva domovy. Rodičia vždy spolupracovali a brali ohľad na jej potreby. Dnes má pätnásť rokov a je stále bez ťažkostí.“

„Muž odišiel od ženy počas tehotenstva. O ženu už nemal záujem (mal inú), ale o dieťa áno. Žena mala psychologickú podporu a tak situáciu ako-tak zvládla. Otec pomáhal celý čas, odkedy sa dcérka narodila. Nebol už manželom, ale ostal otcom. A matka nezačala bojovať – pochopila, že ho potrebuje (nemala v Bratislave žiadnu rodinu). Od narodenia dieťaťa bol otec v jej živote neustále. V malom veku pár hodín denne, keď dieťa prestalo byť kojene, tak postupne s prespatím u otca. Od škôlkarského veku dieťa bolo v SOS po dvoch dňoch. Neskôr mali dlhý a krátky týždeň (počas ZŠ) – pondelok, utorok u jedného, stredu, štvrtok u druhého a víkend sa striedal. Prázdniny rozdelené na polovicu. Spočiatku boli problémy rôzneho charakteru. Keď pochopili, že fungovať to bude vtedy, keď sa ako rodičia vždy podržia – nastalo ozajstné spolurodičovstvo. Prišli na to tak, že obaja zistili, že ich dcéra klame s cieľom získať nejaký vlastný prospech. Odvtedy spolu komunikujú o všetkých veciach týkajúcich sa dcéry. Momentálne má dieťa pätnásť rokov, otec je ženatý, má ďalšie dve deti. Dcéra je začlenená do oboch rodín a vyhovuje jej to.“

„Rodiča nezosobášení, päťročný syn. Rozišli sa, ale láska k dieťaťu bola taká silná, že sa rozhodli aj na vlastný úkor robiť všetko najlepšie pre syna, aby trpel čo najmenej. Zvolili formu SOS – pomer 60/40 pričom pre dieťa si otec chodieval 150 km a mal ho päť nocí v rámci dvoch týždňov. Keďže dieťa ide v septembri do školy, dohodli sa rodičia, že otec sa presťahuje do mesta, kde býva matka, aby dieťa nemenilo školu. Kvôli tomu zmenil aj prácu. Dohode a kooperácii rodičov predchádzalo to, že rodičia v priebehu roka museli prísť na to, že ani jeden nechce druhému robiť zle, že majú len na niektoré otázky odlišný názor. Vo chvíli, keď toto pochopili, dokázali riešiť problémy na inej úrovni.“

- **Zhrnutie zistení expertného prieskumu**

Prieskum medzi expertami a expertkami poukázal na množstvo pozitívnych a negatívnych stránok SOS a priniesol aj množstvo návrhov a odporúčaní na zlepšenie inštitútu. Monitorovanie skúseností expertov a expertiek na Slovensku nejakým spôsobom zaangažovaných v uplatňovaní inštitútu SOS v praxi prinieslo množstvo viac či menej zaujímavých a nových informácií a pohľadov:

- Čo sa týka kvantitatívneho rozsahu, takmer všetky zúčastnené osoby konštatovali **rastúci trend vývoja** v počte prípadov SOS v ich praxi.
- **Celkový pohľad na inštitút SOS na Slovensku** priniesol kladné i záporné hodnotenia, prevážili ale v konečnom súčte **negatívne závery** o tomto inštitúte. Odborná verejnosť uznala jeho bezproblémové fungovanie za splnenia istých podmienok, príklon k negatívnemu postoju zapríčinil fakt, že dobré fungovanie inštitútu si **vyžaduje množstvo predpokladov – a väčšina párov ich nedokáže naplniť**.
- K negatívnemu celkovému hodnoteniu inštitútu prispievala predovšetkým skutočnosť, že **sa v praxi často využíva bez zohľadnenia potrieb detí** a negatívnych dopadov na dieťa.
- Opakovane sa zdôrazňovala **požiadavka či predpoklad individuálneho posúdenia** každého jednotlivého prípadu a najlepšieho záujmu dieťaťa.
- Experti a expertky konštatovali aj v tomto monitorovacom výskume **vyššiu spokojnosť otcov** s takýmto typom porozvodovej či porozchodovej starostlivosti o deti. Skrýva sa za tým určitý pocit zadosťučinenia či spravodlivosti u otcov a nádej o redukcii manipulovania v styku s dieťaťom zo strany bývalej partnerky.
- Prevažne **odmietavý postoj matiek** k inštitútu SOS odborná verejnosť zúčastnená v prieskume uvádzala pocity ohrozenia a strachu matiek – pri výskyte patologických prvkov vo vzťahu alebo ekonomických či finančných sankcií zo strany partnera.
- Medzi odpoveďami sa vyskytovali i náznaky **slabej pripravenosti zamestnávateľského prostredia na starajúcich sa otcov**.
- Prevažná časť kritických odpovedí vo vzťahu k inštitútu SOS zaznela od odbornej verejnosti pri zohľadnení pozície dieťaťa. Opakovane odpovedajúci upozorňovali na fakt, že **SOS predstavuje najväčšie riziko pre deti**. Poukázali na to, že pri necitlivom nastavení môže mať devastujúce dopady na osobnosť dieťaťa alebo viesť až k duševným poruchám.
- Ako **stresujúce okolnosti** pomenovali proces lúčenia pri predávaní dieťaťa, zmenu zažitého priestoru, stratu jediného domova alebo školského či rovesníckeho kolektívu. Problémovým môže byť aj potreba neustáleho prispôsobovania sa – iným metódam výchovy, pravidlám, rodinným kolektívom.
- Vo svojej praxi sa dopytovaní experti a expertky **stretávajú s mnohými problémami**. Hovorili tak o problémoch týkajúcich sa samotných rodičov, ako aj problémov vyplývajúcich z procesúalnej stránky uplatňovania inštitútu.
- Na strane rodičov najčastejšie zmieňovali **vplyv konfliktov medzi rodičmi a nízku schopnosť dohody**. Upozornili tiež na to, že pri nedoriešení konfliktných vzťahov medzi rozídenými rodičmi zostáva často najlepší záujem dieťaťa nepovšimnutý.
- Z procesúálneho hľadiska kritizovali **dlhé lehoty** pri rozhodovaní o zmenách v SOS, **nízku vymožitelnosť rozhodnutí, stratu výživného i retraumatizáciu žien a detí** z rodiny so zážitkom násilia.
- Medzi okolnosťami a **podmienkami vhodnými pre uplatnenie SOS** odborná verejnosť konštatovala dobrý vzťah dieťaťa s obidvoma rodičmi a „bezproblémovosť“ rodičov. Ako dobrý predpoklad sa im javí tiež súhlas dieťaťa so SOS, dobré nastavenie

Zabezpečenie explicitného zohľadnenia najlepšieho záujmu dieťaťa pri stanovovaní, monitorovaní a vyhodnocovaní zberu údajov o striedavej osobnej starostlivosti, v prípade potreby aj zabezpečenie podporného výskumu otázok práv detí.

Inštitút striedavej starostlivosti si vyžaduje kontinuálny proces hodnotenia vplyvu na práva dieťaťa, ktoré pomôže predvídať vplyv akejkoľvek novelizácie zákonov vymedzujúcich tento inštitút, na deti, ich využívanie práv a vyhodnotiť skutočný vplyv ich implementácie.

Robiť osvetu medzi rodičmi tak, aby obidvaja rodičia spolu hľadali najlepší záujem svojho dieťaťa; čo nie je to isté, že obidvaja rodičia prejavia záujem o dieťa.

Hľadať, akú odbornú pomoc (mediácia či terapia...) poskytnúť rodičom, ako ich „navádzať“ k zmierlivému riešeniu.

Mediácia a terapia: pomôže vtedy, ak bude kvalitná. V tejto súvislosti sa vynára otázka, kto ju zaplatí. Budú rodičia chodiť za odbornou pomocou, ak si ju budú musieť platiť?

Najväčší bojovníci za SOS na Slovensku (otcovia) by mali organizovať vzdelávanie otcov o dôsledkoch svojho správania na dieťa. Nie je možné, aby ich násilím brali zo školy či škôlky a pod.

Záverečný sumár:

Inštitút striedavej osobnej starostlivosti áno, ale PRI riadnom integrovaní, konzistentnom uplatňovaní a prioritizovaní princípu najlepšieho záujmu dieťaťa.

Inštitút striedavej osobnej starostlivosti áno, ale LEN v prípadoch bezkonfliktných vzťahov rodičov a spoločnej dohode.

Inštitút striedavej osobnej starostlivosti áno, ale ROZHODNE NIE v prípadoch s prítomnosťou domáceho násilia.⁴²

Požičajme si záver od zmieňovaného doktora psychológie J. Pavláta, ktorý svoje zamyslenie nad výskumami striedavej starostlivosti končí slovami: „...je ťažké či nemožné, aby dieťa profitovalo zo starostlivosti obidvoch rodičov v situácii malej spolupráce alebo konfliktu medzi nimi. A to bez ohľadu na to, v akom porozvodovom usporiadaní dieťa žije. Pre prosperitu dieťaťa je rozhodujúce, či sú obaja rodičia schopní dosiahnuť dobrú porozvodovú adaptáciu, definovať sa nie už ako rozvedení manželia, ale ako rodičia, ktorí pri starostlivosti o dieťa a pri jeho výchove spolupracujú. Ideologizácia, jednostranné a zaujaté odporúčania jedného alebo druhého porozvodového usporiadania sú zavádzajúce.“ (Pavlát 2010, s. 165).

⁴² Na záver môžeme doplniť slovenský paradox: Pri násilí na ženách a domácom násilí, kde nekonanie ohrozuje životy detí – nekonáme (neprijatie *Istanbulského dohovoru* a jeho implementácie do našich zákonov a praxe). Na druhej strane, pri striedavej osobnej starostlivosti, kde rýchle a nepripravené konanie môže deťom škodiť – tam sme konali (zavedenie SOS cez novelizáciu zákona o rodine bez prípravy ľudí a procesov).

POUŽITÁ LITERATÚRA A ZDROJE:

1. Bauserman, R.: Child Adjustment in Joint-Custody Versus Sole-Custody Arrangements: A Meta Analytic Review. *Journal of Family Psychology* 2006; 16, s. 91-102.
2. Cuprík, R.: *Dieťa ako obeť, dieťa ako zbraň*. SME, 20 7. 2017.
3. Davis, G.: A Approach to Domestic Abuse–Informed Child Custody Decision Making in Family Law Cases. *Family Court Review* 53(4) 2015, s. 565–577.
4. Dobrovodský, R.: Internacionalizácia a europeizácia rodinného práva. In: Lazar, J. et al.: *Občianske právo hmotné*. 1 diel. Bratislava: Iuris Libri 2014, s. 232-284.
5. Dobrovodský, R.: K postupom súdov pri výkone rozhodnutí vo veci maloletých. *Súkromné právo 1(6-7)* 2015, s. 33-46.
6. Dobrovodský, R.: K aktuálnym výzvam slovenskej praxe ochrany práv detí po ratifikácii Opčného protokolu k dohovoru o právach dieťaťa o procedúre oznámení (sťažností). 1. časť *Súkromné právo 1(2)* 2015, s. 30-35.
7. Dobrovodský, R.: K prevenčnej a sanačnej funkcii rodinnoprávnej úpravy od 1. 1. 2016. *Sociálna prevencia : deti, mládež a niektoré nežiaduce sociálne a sociálnopatologické javy*, 11(2) 2015, s. 2- 8.
8. *Dohovor o predchádzaní násilíu na ženách a domácejmu násilíu a boji proti nemu*. Istanbul, 11. mája 2011.
9. Dočkal, P.: *Striedavá péče po rozvodu*. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta. Olomouc 2015.
10. *Dohovor OSN o právach dieťaťa* (1989). Dostupné na: www.employment.gov.sk.
11. *Dohovor RE o kontakte s deťmi* (2003).
12. *Dohovor RE o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a pohlavným zneužívaním* (2007).
13. Doyne, S.: Custody disputes involving domestic violence: making children's needs a priority. *Juvenile and Family Court Journal*, 50(2) 1999, 1–12.
14. Elková, L, - Derevjaníková, Š.: *Striedavá osobná starostlivosť z pohľadu sociálneho pracovníka*. In.: Hardy, M. - Briššáková, J. – Mátel, A.: *Rodinná politika na Slovensku a v Európskej únii*. Zborník z medzinárodnej vedecko – odbornej konferencie. Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety Bratislava 2013. Dostupné na: <http://www.striedavka.sk/index.php/nazory/2794-striedava-osobna-starostlivost-z-pohladu-socialneho-pracovnika>
15. Európsky dohovor o osvojení detí. EU 2008.
16. *Európsky dohovor o výkone práv detí*. EU 1996.
17. Fransson, E. - Sarkadi, A. - Hjern, A. - Bergström, M.: Why should they live more with one of us when they are children to us both? *Children and Youth Services Review*. 1016/10.
18. Guráň, P.: Práva detí vo svelte Istambulského dohovoru. In: A. Mesochoritsová (Ed.), *Ľudskoprávne aspekty problematiky násilíu páchaného na ženách a ich detí: Pokračujúca výzva na zaistenie bezpečnosti žien a detí v kontexte kontaktu s násilným otcom*. Možnosť voľby, Bratislava 2016.
19. Hardy, M. - Briššáková, J. – Mátel, A.: *Rodinná politika na Slovensku a v Európskej únii*. Zborník z medzinárodnej vedecko – odbornej konferencie. Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety Bratislava 2013. Dostupné na: https://www.prohuman.sk/files/Zbornik_rodinna_politika_na_Slovensku_a_v_EU.pdf.

20. Hester, M.: *Model troch planét; K porozumeniu rozporov v rámci prístupov k bezpečnosti žien a detí v kontexte násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch*. In: Karlovská, D. (ed.), *Metodika poskytovania komplexnej podpory a ochrany ženám zažívajúcim násilie a ich deťom*. Príloha č. 2. Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava 2015.
21. Holubová, B. – Dubeňová, P. – Bosý, D.: *Sociálno-právna komparatívna analýza systémov rodičovskej a inštitucionálnej starostlivosti o deti z hľadiska podpory rovnocenného rodičovstva*, CV MPSVR SR, Bratislava 2013.
22. Hrušáková, M. - Kálíčková, Z. - Westphalová, L. a kol.. *Občianský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentár*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 847.
23. Jaffe, P.: Domestic violence and child custody disputes: The need for a new framework for the family court. In: J. Ursel, L. M. Tutty a J. Lemaistre (Eds.), *What's law got to do with it? The law, specialized courts and domestic violence in Canada*. Toronto: Cormorant Books 2008, s. 254–271.
24. Karlovská, D. (ed.): *Metodika poskytovania komplexnej podpory a ochrany ženám zažívajúcim násilie a ich deťom*. Príloha č. 2. Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava 2015.
25. Karkošková, S.: Znalecké posudzovanie domáceho násilia v kontexte poručenských sporov o deti. Metodologické východiská pre súdnych znalcov a súdne znalkyne. Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava 2016.
26. Kol.: *Vybrané texty k ľudským právam*. Univerzita Komenského, Bratislava, 2013.
27. Lee, M. Y.: A Model of Children's Postdivorce behavioral Adjustment in Maternal and Dual Residence Arrangements. *Journal of Family Issues* 2002; 23, s. 3 672-697.
28. Mesochoritsová, A. (ed.): *Istanbulský dohovor vo svetle verejných politík SR, Možnosť voľby*, Bratislava 2014.
29. Mesochoritsová, A. (Ed.), *Ľudskoprávne aspekty problematiky násilia páchaného na ženách a ich detí: Pokračujúca výzva na zaistenie bezpečnosti žien a detí v kontexte kontaktu s násilným otcom*. Možnosť voľby, Bratislava 2016.
30. Moyer, S.: Child Custody Arrangements: Their Characteristics and Outcomes Presented to: Family, Children and Youth Section. Department of Justice Canada, 2004. Dostupné na: https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/fl-lf/parent/2004_3/pdf/2004_3e.pdf.
31. *Občiansky zákoník*. Zákon č. 40/1964 Zb.. Dostupné na: <http://www.epi.sk/zz/1964-40>.
32. *Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o procedúre oznámení (OPIC) (2011)*. Dostupné na: www.ohchr.
33. Pavlát, J.: Problémy študií argumentujúcich pro striedavou péči. *Česká a slovenská psychiatrie 2010*; 106(3), s. 162-166.
34. Perry, B. D.: The neurosequential model of therapeutics: Applying principles of neuroscience to clinical work with traumatized and maltreated children. In: N. Boyd Webb (Ed.), *Working with traumatized youth in child welfare*. New York: The Guilford Press 2006, s. 27–52).
35. *Pokyny Výboru ministrov Rady Európy o justícii ústretovej k deťom*. Monografia č. 5. Rada Európy a Európska únia, 2013. Dostupné na: www.coe.int/children.
36. Reportáž z 30.05.2016 o násilnom odobratí Zoji „Dievčatko skolabovalo, skončilo v nemocnici“. Dostupné na: <https://www.noviny.sk/slovensko/162329-nasilne-odobratie-zoji-6-dievcatko-skolabovaloskoncilo-v-nemocnici>.

37. Reportáž TA3: Odňatie Marka z triedy základnej školy. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=jRmv52acqpc&t=889s>.
38. *Striedavá starostlivosť a rovnoprávne rodičovstvo*. Zborník z panelovej diskusie. MPSVR SR. Dostupné na: www.gender.gov.sk.
39. Tyl, J.: *Střídavá péče je pro děti prokazatelně lepší*. 2006. Dostupné na: <http://www.iustin.cz/art.asp?art=284>.
40. Vlček, R. – Simanová, D.: „Právna úprava niektorých vzťahov medzi rodičmi a deťmi“. *Ošetrovateľský odbor 1-2/2010*. Bratislava, Slovenská zdravotnícka univerzita 2010.
41. *Všeobecný komentár č.12 k Dohovoru o právach dieťaťa k právu dieťaťa byť vypočutý* (2009)
42. *Všeobecný komentár č.13 k Dohovoru o právach dieťaťa o ochrane pred všetkými formami násillia* (2011)
43. *Všeobecný komentár č.14 k Dohovoru o právach dieťaťa o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu* (2010)
44. Vukovič-Šahovič, N., Doek, J. E., Zermatten, J., *The Rights of the Child in International Law*, Stämpfli Publishers, Bern, 2012.
45. *Vyhlasenie k tzv. syndrómu zavrhnutého rodiča*. 2016. Dostupné na: <http://www.justice.gov.sk/Stranky/aktualitadetail.aspx?announcementID=2093>
46. *Vyhlasenie zástupkyne SR pred ESLP k sankciám v súvislosti s výkonom práva styku rodiča s maloletým*. 9.5.2016. Dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/aktualitadetail.aspx?announcementID=2081>.
47. *Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, ktorou sa ustanovujú podrobnosti výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých*. Vyhláška č. 207/2016 Z. z. 2016.
48. Webb, N. B. (Ed.): *Working with traumatized youth in child welfare*. New York: The Guilford Press 2006.
49. *Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. Bratislava 2005.
50. *Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. Bratislava 2005.

ŠTATISTICKÁ PRÍLOHA

P1/2016: Počet rozhodnutí o zverení do starostlivosti (prípady - abs. počty; 2016)

	Spolu	Starostlivosť matky	Starostlivosť otca	Prípady SOS
1.16	758	623	81	54
2.16	811	673	76	62
3.16	921	751	99	61
4.16	914	752	94	68
5.16	887	736	80	71
6.16	975	790	94	91
7.16	402	331	36	35
8.16	417	341	44	32
9.16	802	670	64	65
10.16	945	785	95	65
11.16	930	766	89	75
12.16	677	599	62	56
Spolu	9 439	7817	914	735

P2/2016: Počet detí zverených do starostlivosti (abs. počty; 2016)

	Spolu	Starostlivosť matky	Starostlivosť otca	Prípady SOS
1.16	1 040	860	111	69
2.16	1 104	918	103	83
3.16	1 313	1 104	126	83
4.16	1 319	1 116	113	90
5.16	1 193	1 002	99	92
6.16	1 321	1 078	115	128
7.16	563	469	46	48
8.16	588	483	61	44
9.16	1 136	961	94	81
10.16	1 292	1 079	123	90
11.16	1 302	1 076	117	109
12.16	960	801	83	76
Spolu	13 131	10 947	1 191	993

P3/2016: SOS podľa typu rozhodnutia - prípady a zverené deti (abs. počty; 2016)

	Počet prípadov		Počet zverených detí	
	Schválená dohoda rodičov o SOS	Rozhodnutie súdu o SOS	Záujem oboch rodičov o OS	Návrh na SOS jedného z rodičov
1.16	35	19	38	48
2.16	49	13	61	73
3.16	51	10	65	71
4.16	55	13	75	56
5.16	64	7	81	76
6.16	78	13	77	96
7.16	32	3	42	23
8.16	28	4	38	26
9.16	53	12	107	66
10.16	51	14	58	63
11.16	63	12	109	62
12.16	46	10	53	56
Spolu	605	130	804	716

P1/2015: Počet rozhodnutí o zverení do starostlivosti (případy - abs. počty; 2015)

	Spolu	Starostlivost matky	Starostlivost otca	Případy SOS
1.15	805	695	55	55
2.15	926	784	80	62
3.15	982	817	96	69
4.15	950	811	85	54
5.15	887	736	80	71
6.15	1 065	880	95	90
7.15	622	520	61	41
8.15	520	443	41	36
9.15	804	684	66	54
10.15	985	813	101	71
11.15	979	780	104	95
12.15	708	602	67	39
Spolu	10 233	8 565	931	737

P2/2015: Počet dětí zverených do starostlivosti (abs. počty; 2015)

	Spolu	Starostlivost matky	Starostlivost otca	Případy SOS
1.15	1 113	964	75	74
2.15	1 291	1 100	109	82
3.15	1 355	1 145	119	91
4.15	1 337	1 127	131	79
5.15	1 193	1 002	99	92
6.15	1 464	1 216	122	126
7.15	867	725	95	47
8.15	740	642	51	47
9.15	1 124	961	90	73
10.15	1 352	1 121	130	101
11.15	1 321	1 093	145	83
12.15	992	854	83	55
Spolu	14 149	11 950	1 249	950

P3/2015: SOS podľa typu rozhodnutia - případy a zverené děti (abs. počty; 2015)

	Počet případov		Počet dětí	
	Schválená dohoda rodičov o SOS	Rozhodnutie súdu o SOS	Záujem oboch rodičov o OS	Návrh na SOS jedného z rodičov
1.15	50	5	48	36
2.15	55	7	75	53
3.15	60	9	84	57
4.15	49	5	77	53
5.15	64	7	81	76
6.15	75	15	78	61
7.15	30	11	35	38
8.15	29	7	53	25
9.15	47	7	77	49
10.15	53	18	116	78
11.15	84	11	93	75
12.15	34	5	66	47
Spolu	630	107	883	648

P1/2014: Počet rozhodnutí o zverení do starostlivosti (prípady - abs. počty; 2014)

	Spolu	Starostlivosť matky	Starostlivosť otca	Prípady SOS
1.14	828	699	75	54
2.14	957	787	93	77
3.14	1 017	863	91	63
4.14	1 063	920	77	66
5.14	925	784	88	53
6.14	987	827	86	74
7.14	742	609	79	54
8.14	544	456	53	35
9.14	938	776	91	71
10.14	1 212	1 028	103	81
11.14	1 028	867	90	71
12.14	822	704	63	55
Spolu	11 063	9 320	989	754

P2/2014: Počet detí zverených do starostlivosti (abs. počty; 2014)

	Spolu	Starostlivosť matky	Starostlivosť otca	Prípady SOS
1.14	1 171	998	104	69
2.14	1 297	1 076	121	100
3.14	1 402	1 194	121	87
4.14	1 463	1 264	114	85
5.14	1 314	1 129	119	66
6.14	1 329	1 122	107	100
7.14	1 004	834	102	68
8.14	754	636	75	43
9.14	1 322	1 097	132	93
10.14	1 666	1 416	141	109
11.14	1 387	1 181	115	91
12.14	1 133	974	84	75
Spolu	15 242	12 921	1 335	986

P3/2014: SOS podľa typu rozhodnutia - prípady a zverené deti (abs. počty; 2014)

	Počet prípadov		Počet detí	
	Schválená dohoda rodičov o SOS	Rozhodnutie súdu o SOS	Záujem oboch rodičov o OS	Návrh na SOS jedného z rodičov
1.14	47	7	70	55
2.14	73	4	106	58
3.14	57	6	112	59
4.14	55	11	91	82
5.14	45	8	78	54
6.14	58	16	58	80
7.14	46	8	102	52
8.14	32	3	43	40
9.14	63	8	97	61
10.14	64	17	161	71
11.14	58	13	74	59
12.14	49	6	67	52
Spolu	647	107	1 059	723

P1/2013: Počet rozhodnutí o zverení do starostlivosti (prípady - abs. počty; 2013)

	Spolu	Starostlivosť matky	Starostlivosť otca	Prípady SOS
1.13	945	810	74	61
2.13	1 011	878	82	51
3.13	1 009	819	99	91
4.13	1 063	920	77	66
5.13	1 165	989	109	67
6.13	994	858	81	55
7.13	884	746	80	58
8.13	572	497	48	27
9.13	993	867	67	59
10.13	1 291	1 099	109	83
11.13	1 128	924	116	88
12.13	855	726	88	41
Spolu	11910	10133	1030	747

P2/2013: Počet detí zverených do starostlivosti (abs. počty; 2013)

	Spolu	Starostlivosť matky	Starostlivosť otca	Prípady SOS
1.13	1 272	1 084	103	85
2.13	1 383	1 194	117	72
3.13	1 344	1 089	137	118
4.13	1 463	1 264	114	85
5.13	1 618	1 374	148	96
6.13	1 394	1 208	113	73
7.13	1 241	1 052	113	76
8.13	815	716	64	35
9.13	1 354	1 190	88	76
10.13	1 810	1 557	146	107
11.13	1 555	1 284	157	114
12.13	1 197	1 016	125	56
Spolu	16 446	14 028	1425	993

P3/2013: SOS podľa typu rozhodnutia - prípady a zverené deti (abs. počty; 2013)

	Počet prípadov		Počet detí	
	Schválená dohoda rodičov o SOS	Rozhodnutie súdu o SOS	Záujem oboch rodičov o OS	Návrh na SOS jedného z rodičov
1.13	48	13	103	77
2.13	42	9	85	60
3.13	75	16	141	106
4.13	55	11	91	82
5.13	61	6	213	94
6.13	52	3	117	71
7.13	51	7	109	73
8.13	27	0	47	28
9.13	52	7	103	52
10.13	71	12	113	84
11.13	77	11	102	93
12.13	34	7	128	51
Spolu	645	102	1352	871

P1/2012: Počet rozhodnutí o zverení do starostlivosti (prípady - abs. počty; 2012)

	Spolu	Starostlivosť matky	Starostlivosť otca	Prípady SOS
1.12	1 013	883	80	49
2.12	1 166	989	115	62
3.12	1 230	1 066	93	71
4.12	1 080	947	84	49
5.12	1 197	1 044	93	60
6.12	1 127	957	103	67
7.12	851	738	65	48
8.12	689	584	72	33
9.12	1 037	886	82	69
10.12	1 280	1 069	139	72
11.12	1 213	1 031	91	91
12.12	807	709	57	41
Spolu	12 690	10903	1074	712

P2/2012: Počet detí zverených do starostlivosti (abs. počty; 2012)

	Spolu	Starostlivosť matky	Starostlivosť otca	Prípady SOS
1.12	1 425	1 264	99	62
2.12	1 580	1 352	155	73
3.12	1 762	1 528	132	102
4.12	1 516	1 339	113	64
5.12	1 665	1 471	120	74
6.12	1 575	1 347	143	85
7.12	1 167	1 020	87	60
8.12	928	791	92	45
9.12	1 418	1 214	111	93
10.12	1 756	1 483	185	88
11.12	1 623	1 387	118	118
12.12	1 099	963	76	60
Spolu	17 514	15 159	1431	924

P3/2012: SOS podľa typu rozhodnutia - prípady a zverené deti (abs. počty; 2012)

	Počet prípadov		Počet detí	
	Schválená dohoda rodičov o SOS	Rozhodnutie súdu o SOS	Záujem oboch rodičov o OS	Návrh na SOS jedného z rodičov
1.12	41	8		
2.12	47	15		
3.12	54	17		
4.12	35	14	101	74
5.12	46	14	97	99
6.12	52	15	83	86
7.12	42	6	77	54
8.12	27	6	51	71
9.12	55	14	97	70
10.12	57	15	95	86
11.12	76	15	112	106
12.12	32	9	64	70
Spolu	564	148	777	716

P1/2011: Počet rozhodnutí o zverení do starostlivosti (prípady - abs. počty; 2011)

	Spolu	Starostlivosť matky	Starostlivosť otca	Prípady SOS
1.11	1 166	1 045	96	25
2.11	1 325	1 192	98	35
3.11	1 425	1 266	105	54
4.11	1 101	958	101	42
5.11	1 232	1 044	122	66
6.11	1 193	1 040	101	52
7.11	742	642	64	36
8.11	691	599	64	28
9.11	1 088	955	90	43
10.11	1 279	1 100	122	57
11.11	1 217	1 057	98	62
12.11	927	798	81	48
Spolu	13 386	11 696	1142	548

P2/2011: Počet detí zverených do starostlivosti (abs. počty; 2011)

	Spolu	Starostlivosť matky	Starostlivosť otca	Prípady SOS
1.11	1 704	1 545	127	32
2.11	1 843	1 649	132	62
3.11	2 032	1 806	146	80
4.11	1 504	1 310	137	57
5.11	1 724	1 487	149	88
6.11	1 636	1 435	133	68
7.11	1 020	898	73	49
8.11	956	837	80	39
9.11	1 481	1 301	115	65
10.11	1 790	1 558	166	66
11.11	1 741	1 528	131	82
12.11	1 293	1 133	106	54
Spolu	18 724	16 487	1495	742

P3/2011: SOS podľa typu rozhodnutia - prípady a zverené deti (abs. počty; 2011)

	Počet prípadov		Počet detí	
	Schválená dohoda rodičov o SOS	Rozhodnutie súdu o SOS	Záujem oboch rodičov o OS	Návrh na SOS jedného z rodičov
1.11	20	5		
2.11	29	6		
3.11	44	10		
4.11	36	9		
5.11	55	11		
6.11	45	7		
7.11	28	8		
8.11	27	1		
9.11	36	7		
10.11	44	13		
11.11	53	9		
12.11	40	8		
Spolu	457	94		

Zdroj: ÚPSVaR.